

EMLÉKEZÉS BÖSZE KÁLMÁNRA

Jubilál a magyar kőolaj-kitermelés. Félévszázada, hogy megnyílt a Budafapusztai-mező. Ez juttatja eszembe szaktársunkat, aki erdész létére szerzett érdemeket olajbányászatunk fejlesztésében.

A két világháború közötti időben az ország minden tájáról Sopronba érkező bányá-, erdő- és kohómérnök hallgatók részére lakáslehetőségül a Főiskola által fenntartott „Hotel Inter”, főiskolás menedékhely és az időszak második felében működött Szt. Imre Kollégium mellett — jó selmec mintára — főleg az egyes családoknál adódó magán-szállás kínálkozott. Sopronban is hamar kialakultak a hagyományos főiskolás „kamarák”, s ezek közül egyik-másik nevezetessé is vált. Ilyen volt az eleinte egy udvari, később két egymásbanyíló utcai szobából állott, Alsólőver út 8. alatti, emeleti lakrész.

Itt laktunk először ketten, majd négyen a *Stiaszny* házaspár — kazánkovács és egykori szobalány — bérlőiként, az őrmesteri erélyű, de anyaián vajszívű „Házinéni” gondoskodása alatt. Reá jellemzésül csak annyit, hogy néhány évtized alatt csinos kis fényképgyűjteményre tett szert, minden valétaképből egy neki járt... A négyes szám csupán az állandó bérlőkre vonatkozott, mert az akkoriban nyíltabb életben számos barát és ismerős vonzódott hozzánk, úgy, hogy gyakran volt tömeges a zsivaj. Kulcsra nem volt zárva kapu, ajtó, szabadon jött, ment mindenki, aki nem tudta hol kialudni éjszakai kiruccanását, esetleg egy non-stop kártyacsatába kívánt bekapcsolódni, vagy egyszerűen csak idejét kívánta társaságban mútatni.

Ennek a kamarának a harmincas években vezéreghénisége kétségtelenül *Bösze Kálmán*, már megismerkedésünk-kor is „ős”-nek számító erdőmérnök hallgató volt. *Palkó Lacival* fedeztük fel egyszer a tenispálya kerítését támasztva, hogy a *Szigfrídnék* — általában csak *Frédinek* — becézett Kálmán már harmadnapja nem evett, mert nem volt mit. Gyorsan felvittük magunkhoz, jólakattuk a takarékosan fogyasztott „hazaink”-ból és zsebeinket kiforgatva még befizettük egy fröccsre az utca alsó sarkán Frau Reisch Buschenschankjába.

Kálmán 1900-ban, a vas megyei Miskén született. Családja röviddel rá Káldon tűnt fel. Szülei kisbirtokosok vol-

tak. Serdülőként magához vonzotta az erdő, később pályaválasztásához a szomszédos Farkaserdőn, a bajor herceg akkori sárvári birtokán kapta az indítást. Így iratkozott 1920-ban a Főiskola Erdőmérnöki Karára. Szülei azonban a mezőgazdasági válság idején elszegényedtek, így őt és a műgyetemen tanuló másik fiukat támogatni alig tudták. Kálmán tanulását a második év anyagának lehallgatása után az önfenntartás kellett felváltsa. Alkalmi munkák jelentették a forrást, de ilyen abban az időben nem sok akadt. A legnagyobb lehetőség akkor adódott, amikor az Erzsébet utcában megindult a társasház építése. Munkavezetőként sikerült itt ideiglenesen egzisztenciát teremteni magának. A ház azonban egyszer csak elkészült.

A Gondviselés vezette ebben az időben hallgatónak Sopronba br. *Bánffy Endrét* — egyik szerényebb, de hozzánk mérten mégis tehetősebb — erdélyi főurat. Ő vette bérbe kamaránk másik

szobáját és tanulmányi társul — gondolva a számos rajzfeladat elkészítésének nehézségeire — Kálmánt ajánlottunk melléje. Az egyezség csakhamar létre is jött, Kálmán hozzánk költözött. Évekre megoldódott lakás- és több apró gondja, lassan visszatérhetett a tanuláshoz, vízgázáshoz. Kiváló tehetsége gyorsan megbirkózott a hátralevő feladatokkal és 1936. február 7-én kézhez vehette diplomáját.

Víg kamaránkban kovácsolódott észrevétlen további sorsa is. Hozzánk kerülve Kálmán életbölcssége, kitűnő humora, baráti közvetlensége különösen az idősebb bányászokat vonzotta társaságunkba. Végezni ők sem siettek, hiszen csak az állástalan diplomások táborát növelték volna. Így kerültünk össze mi is többek között Gyulay Dodóval, Remenyik Lalával, Gaál Picivel, Dinda Jancsival, Czövekh Cucival, Binder Bélával és másokkal, a velünk egyívásúak mellett. Bármilyen kilátástalannak is látszott akkor a jövő, érett már földön, földalatt a gyümölcs, ami egyszer csak ölünkbe hullott. Nem sokkal oklevelezése után Kálmánt már a budafai olajmező termelésének indítására alakult Magyar Amerikai Olajipari RT-nél találjuk Bázakerettyén, ahol hajdani kamaránk egykori vendégei már jórészt vezető posztokat töltöttek be...

Bösze Kálmán a vállalat építési részlegének főnöke lett. Itt a Főiskolán tanultak mellett kitűnően hasznosíthatta a soproni pallérkodása idején szerzett tapasztalatait. Az amerikai érdekltség, majd a hadiüzem pazar anyagi lehetőségeket kínált, szabad teret engedett kifinomult ízlésének, minden új iránt érzékeny képzelőtehetségének kibontakoztatásához. Már nem csak álmodozott, de álmait meg is valósíthatta. Akkori szűkös viszonyaink közé berobbant olajkitermelő társaság korábban elképzelhetetlen igényességgel lépett fel és tömeges mennyiségű építkezéseit is csúcs szinten kívánta megvalósíttatni. Bösze ebben remek partnere volt! Maga mellé állította Európa egyik kimagasló tehetségű építőművészt, kitűnő munkatársakat toborzott, felhajszolta a legdrágább anyagokat, s mivel ízlésének megfelelő kivitelezőt nem talált, megszervezte a házilagos munkát. Küzdött elavult nézetek ellen, harcolt, a legjobb-

ért, legszebbért és a társaság fizetett, fizetett, mert igényeinek megfelelő létesítményeket kapott.

Hogy mi lett törekvéseinek eredménye? — nehéz lenne felsorolni. Talán elegendő az irányítása alatt és felügyelete mellett 1942–1944 között Nagykanizsán létrejött olajipari lakótelepre utalni. A telep új korában nem csak helyi, de országos feltűnést is keltett újszerűségével, szépségével és célszerűségével. Talán a legnagyobb elismerés, hogy a városnak az 1960-as évek második felében készített általános rendezési terve városképi védettséget írt elő reá.

Bösze építő, szervező munkáját mind a városban, mind az egész nyugat-dunántúli olajmezőn még számos épület, épületegyüttes dícséri, de szakmánk vonatkozásában legértékesebb az, hogy sohasem tagadta meg munkájában erdész mivoltát, a természethez kötődését. Ha már erdőt nem telepíthetett, gondolhatott, hát fásított! — Kiviteli terveiben soha nem feledkezett meg a parkosításról. A növénykultúrák telepítését, gondozását mindig személyesen irányította, ellenőrizte. Elképzeléseinek akadálytalan megvalósítására saját keretszetet szervezett és szoros kapcsolatot tartott a megye erdőgazdaságaival. Ilyenirányú tevékenységét a társasági létesítményeken túl kiterjesztette a helység egyéb közterületeire is. Zöldterületek, parkok kialakítását kezdeményezte, tervezte, szervezte. Nyugdíjba vonulása után még nyolc éven át volt e téren tanácsadója a városnak. Fáradságtalan volt még ekkor is. Pannj robotgóján hol itt, hol ott tűnt fel, hogy gondolataival, tanácsaival segítse elő a város szépítését. A városi mozi előtti vaskerítéssel körülzárt kertet megnyitatta, közparkká alakíttatta, folytatta a munkát az alsótemplom melletti pontházaknál, majd a városi sétakert került sorra, de a többi terek parkosítását is tervbe vette...

Mint nyugdíjast a város tanácstagga választotta, érdemeit 1962. május 1-én kelt oklevél *diszpolgársággal* ismerte el. Megkapta a kiváló társadalmi munkáért járó aranyérmet. Végül köztisztviselőt kísért el utolsó útját a kanizsai temetőbe, hol a sírboltját földszintben fedő kőlapon csak a neve áll. Ma utcanév, emléktábla és -oszlop emlékeztet rá Nagykanizsán.

Jérôme René

A 97. ik évfolyamát megért „Allgemeine Forstzeitung” szerkesztésében, — *Hafner* professzor főszerkesztő halála után — változás következett be. A nálunk is jól ismert és érdeklődéssel olvasott szaklap főszerkesztője *Dr. Franz-Werner HILLGARTER* erdőmester személyében gyakorlati szakember lett. *Hillgarter* erdőmérnök, az Ausztriában jól ismert 14 ezer hektáros *Wolfsberg-i „HESPA”* edőbirtok erdőmestere. Vezetése a lap szerkesztésében az eddigi megszokott formákkal szemben bizonyos változásokat jelent, melyek ez év januári számmal léptek életbe. Elsőnek a címváltozást kell megemlíteni. Címe január 1-től:

ÖSTERREICHISCHE FORSTZEITUNG

A szerkesztőség az első számhoz 1987-re szerkesztési tervet csatol, melyben a 12 szám mindegyikére tartalmi irányelvet határoz meg. Hogy ez mennyire lesz megvalósítható, azt majd az események döntenek el. A terv végén maga a szerkesztő megjegyzi: Időszerű okokból bekövetkező témabővítés lehetőségét fenntartjuk.

Érdekes megjegyezni, hogy a szerkesztő az első szám témáját — a nálunk is jól ismert erdőmérnök — *dr. Szeless István* dolgozata alapján alakította ki, Ezt e szám „Quo vadis erdőgazdaság?” cím alatt közli.

A kérdésre kiváló szakemberek válaszolnak, u. m. *Richard WURZ* erdőigazgató, az osztrák erdészeti üzemek érdekképviselőének legmagasabb-rangú erdésze, *Herbert KULTERER*, az osztrák fűrészipari szakszervezet vezetője, *Herbert HABERSATTER*, a stájer erdészeti egyesület elnöke, az admonti apátság erdőbirtokának és faipari üzemének igazgatója, és *Dr. Hansjürg STEINLIN* a freiburgi egyetem közismert erdész-professzora.

Az Österreichische Forstzeitung — most már röviden ÖFZ — első száma nekünk is érdekes olvasmány!

Ref.: *Pankotai Gábor*

Az NSZK erdészeti egyesületének 1986. évi közgyűlésén az a kérdés állott a táncszőz középontjában, hogy miképpen segíthet magán az erdőgazdálkodás. „A drasztikus költségemelkedés és a stagnáló faárak miatt, a kimerült racionalizálási lehetőségek mellett az ár-költség olló az erdőgazdálkodásban aggasztóan szélesre nyílt. A német erdőgazdálkodás nemzetközi téren hosszú időre versenyképtelenné vált”, jelentette ki *Dr. Max Scheifele* a Baden-Württemberg Tartomány erdészetének elnöke. Előadásában, amelyet az AFZ rövidítve közölt, kirajzolódott az NSZK erdőgazdálkodásának gondjai. Az erdővel kapcsolatos jövőbeli társadalmi-politikai elvárásokból véleménye szerint négy erdészeti politikai célkitűzés vezethető le:

- Az erdők fenntartása és gondozása által a víz, a talaj, a klíma, a növény- és állatvilág védelmét egyszerű, természetes eszközökkel biztosítani.
- Sokoldalú és stabil ökoszisztémát fenntartani, megőrizni.
- Teret adni az emberek kilapcsolódásához és pihenéséhez, messzemenően egészséges környezet fenntartásával, ahová az emberek időről-időre „visszamenekülhetnek”, amelyet ők növekvő mértékben igényelnek.
- Tartamosan, lehetőleg sok és a legjobb minőségű fát termelni.

Ezeknek a céloknak az elérését jelenleg az erdőpusztulás, az erdészeti termelést folytató üzemek gazdasági helyzete, és a vadkérde veszélyeztetéti.

Az erdőpusztulással összefüggésben szükségesnek tartaná, hogy a légszennyezés mértéke az 1950—60. közötti szintre csökkenjen. Az ennek érdekében hozott intézkedések ellenére a cél elérésétől még messze vannak. Úgy tűnik, mondja, hogy felelős politikai személyiségek szavahihetősége környezettudatukat, illetve ennek gyakorlati érvényesítését illetően megkérdőjelezhető. A környezetvédelmi intézkedések szükségességéről folytatott nemzetközi viták leverő kompromisszumot eredményeztek, amely úgy fogalmazható meg, hogy a környezetet csak akkor szabad gyógyítani, ha emiatt a gazdaság semmilyen fájdalmat nem szenved. Az erdő és az erdőgazdálkodás számára a következő intézkedéseket tartja szükségesnek:

- az erdőpusztulással kapcsolatos kutatások intenzifikálása céljából *Max Planck Intézet* felállítását;

- az erdőpusztulásnak és következményeinek lehetőleg alacsony szinten tartásához válságintézkedések alapját képező „fokozat és intézkedés katalógus” összeállítását,
- az erdőpusztulásnak és következményeinek a lakosság tudatában való tartását.

A *jövedelmi helyzettel* összefüggésben megállapítja, hogy „az erdészeti üzemek gazdasági helyzete az utóbbi három évtizedben összrendben az erdőpusztulás nélkül is romlott. A faárbevételek, amelyek az erdészeti termelőüzemek meghatározó bevételei, 1953 után, több mint 20 évig stagnáltak, sőt az 1981. évi fel-futást leszámítva az utóbbi években visszaestek”. Véleménye szerint belátható időn belül alapvető változásra nem lehet számítani, mivel a fafelhasználásban kulcsszerepet betöltő építőipar nem részese az általános gazdasági fellendülésnek. Sokkal több jel utal arra — mondja —, hogy még tovább tart és rosszabbodik a helyzet, mivel a lakásügy nagymértékben kiegyensúlyozott és a lakosság lélekszáma csökken. Ez eladási nehézségekhez vezethet, elsősorban a méretes fenyő esetében.

Érdekes, hogy mit ajánl a helyzet javítására:

Emelni a hazai fafelhasználást a csökkenő lakásépítés mellett is! — Svájc majdnem másfélszeres, az USA két- és félszeres eredményt tud felmutatni az NSZK-hoz képest az egy főre jutó fafogyasztásban. Ehhez természetesen fokozott reklámtevékenységre, a faipari kutatások bővítésére, és piackutatásra van szükség. A magukat kizárólag a faárbevételből fenntartó erdőtulajdonosok esetében a nyereséget adó fafajok túlhasználata, a szükséges ápolások, beruházások elhanyagolása jellemzővé vált, ezért elodáztatatlannak tartja a központi költségvetésből történő megsegítésüket.

Az erdő és vad kapcsolatát így látja: „Minden fáradozás és helyenként tapasztalható részeredmények ellenére az erdő és vad kapcsolata az NSZK-ban továbbra is megoldatlan. A vadkárók, mindenekelőtt a csülkös vadé, ökológiailag éppúgy mint anyagi szempontból jelentős és hosszútávon veszélyes terheket jelentenek az erdőgazdaságnak. Amennyiben továbbra is fennáll ez a helyzet, úgy az az erdőművelési koncepció lényeges elemeit veszélyezteti. A nagy létszámú csülkös vadállomány az erdőgazdálkodás súlyos veszteségforrása. Az elviselhetetlen erdő-kárók csendes etürése nem lovagiasságból tanúsított vétkes magatartás, hanem durva megsértése a tartamosság erdészeti „alaptörvény”-ének. Az elszaporodott vadállományok szabályozásának szükségességét a vadászok is belátják és elismerik. Erdészeti szempontból azonban a növényi életlér védelme csak akkor tekinthető teljesültnek, ha egy meghatározott területen előforduló fő fafajok külön védelmi intézkedések nélkül fel tudnak újulni. Ezért a kilövés mennyiségének nem a vadbiológiai kétséges vadlétszámhoz kell igazodnia.

Sokkal inkább segítséget adhat a „kártételi gyakoriság”-ról készített objektív erdészeti szakvélemény, amint azt Baden-Württembergben 1981 óta, Bajorországban pedig 1986. óta használják. Következésképp tehát a sorrend: erdő, vad. A mi feladatunk az erdei életközösség — amelybe a vad is beletartozik — egyensúlyának helyreállítása és fenntartása. Utódaink nemcsak a trófeák minőségét fogják megítélni, hanem az erdők állapotát is, amelyeket nekik hátrahagynak”.

(AFZ—1986. 46. Ref.: Simon L.)

A *tölgypusztulásról* nemzetközi szemináriumot tartottak január közepén Bécsben, a Bodenkultur rendezésében. Megfigyeléseiről 13 kül- és belföldi szakértő számolt be. Hazánkat Gáspár Hantos Géza—Halász Gábor, dr. Igmándy Zoltán, dr. Szontágh Pál és dr. Varga Ferenc képviselte. A legnagyobb gondot a bajsymptomatológiája okozta, mert a tünetek meglehetősen eltérnek egymástól és ez megnehezíti a kórokozó felderítését. Egyelőre négy jellegcsoportban egyeztek meg, de a románok még többről számoltak be. Végső megállapításként hangozott el, hogy a tölgyek sorsa egyelőre bizonytalan, amíg a baj lényegét nem ismerjük, megfelelő ellenintézkedések sem tehetők.

(ÖFZ, 1987. 2. Ref.: Jérôme R.)

PARTY-EMLÉKTÁBLA

A gemenci Állami Erdő- és Vadgazdaság Szekszárdtól 12 km-re levő, keselyűsi — Bagolyvárnak elnevezett — régi vadászháza előterében márványtáblát helyezett el a télen **Party István** okleveles erdőmérnök, a világhírű vadgazdaság egykori vadászati igazgatójának emlékére. Az emléktáblát a MÉM Vadgazdálkodási Főosztálya kezdeményezte, ezzel is kifejezve megbecsülését a tíz évvel ezelőtt elhunyt kiemelkedő szakember iránt. 1977. augusztus 31-én az erdő- és vadgazdaság egyik új, korszerű szállító-vontatóhajóját is Party Istvánról nevezték el.

Party István fogalomná vált mind a szakma, mind a híres rezervátumban megforduló vadászvendégek és riporterek körében. Jelentős szerepe volt a magyar vadgazdálkodás és vadászat fejlesztésében, sőt a környezetvédelemben és az utódok nevelésében is. Emléktábláján aranybetűkkel olvasható:

**Vadgazdaként itt élt és dolgozott
Party István okl. erdőmérnök
1908—1977**

Az emléktáblát *Nyul Bertalan* erdészvezető, Party István tanítványa leppezte le.

B. L.

A **vöröstölgy** a vezértémája az AFZ 1987. január 17-i számának. Az elmúlt 30 esztendő gyakorlati tapasztalatait foglalják össze a téma NSZK-beli szakértői. Ezek közül célszerű kiemelni a következőket:

A vöröstölgy (*Quercus rubra*, *Qu. borealis*) Középeurópában, mint viszonylag gyorsannövő fajfaj a termőhelyi adottságok széles skálája mellett természetközli. A furnérrönk méreteket 80—100 éves korára éri el, a belőle készített furnér kedvező hatású.

A kedvező korona — hossz és átmérő — kialakítását korán meg kell kezdeni ahhoz, hogy magassági és átmérő irányú növekedési erélyét érvényesíthesse. Célszerű árnyéktűrő fajfajokkal alátelepíteni. Vízajtásképződések megakadályozását is szolgálja a gyakori, enyhe erélyű nevelővágás. A gyakori bőséges makktermése lehetővé teszi gyorsabb térfoglalását. Egyesek szerint vannak fajtaváltozatai, amelyek makkja nagyobb az átlagosnál és növekedésük is kedvezőbb.

Kiemelkedő jelentőségű, hogy a füstkárosítást elég jól elviseli.

Megállapították, hogy a külföldi fajfajok közül a legegészségesebb, eddig semmi nem szól az ellen, hogy szélesebb körben felkarolják. A kocsányos és a kocsánytalan tölgyön mutatókozó betegségeket a vöröstölgyesekben nem tapasztalták. A vad számára viszont csemege, ezért védelme elengedhetetlen. *Wagenknecht* szerint a бүкkel való elegyítése kedvező hatású. Üde homokon 100 éves vágáskorral természetközli, de az árnyattűrőkkel való alátelepítését ismételt hangsúlyozzák. Bár külföldi fajfajnak tekintik, kiemelik, hogy 300 éve jelent meg ismét Közép-Európában, gazdagítva az elszegényedő fajfajösszetételű erdőket, 150×80 cm-es hálózatban való telepítését ajánlják.

Az ismertettekhez kívánczik még az a gondolat, hogy nálunk Magyarországon is számos eredményt értünk el, ezzel az időnként „felkapott” máskor „elfelejtett” fajfajjal, amelynek kiváló szakértője *dr. Birck Oszkár* volt. Az ő kutatásainak eredményei a hazai vöröstölgy fatömeg- és fatermési táblák. Érdemes e témát a kutatásban és a gyakorlatban újra átvizsgálni.

Ref.: *Dr. Solymos R.*